

## تکنیک آئی و دروشم

## اے آرداد

## Abstract:

The techniques and styles of the fiction have been introduced in the western world long before. Namely from centuries but these techniques are new in the Balochi fiction. The aim of this paper is to discuss the deferent styles and techniques of fiction and other form of literature. These styles and techniques of fiction will be introduced first time in the Balochi fiction and the terminologies regarding the techniques of fiction will also be introduced to find out the vastness of Balochi fiction.

تکنیک لبزء گول بازء دل ء رهنبدیا ترزء گپ کیت بلے لبز انک ء پدء اگاں ما تکنیک ء ترز سر پد بہ بنیں گڈا در شان رنگ ء کجا بہ کنیں کہ آاوں یک رنگے ء ترزے، تکنیک ء ماوڑ ء پیم بگو شیں گڈا آتہہ گرنج ء جاہ ء گپت چو کہ ما بگو شیں ہر چیز ء وڑ ء پیسے بیت یا رپک ء راسے بیت اے وڑ ء پیم دستونک ء گستا نت لپے ء گستا نت، آزمانک ء کسمانک ء گستا نت۔

بیایک برے ہسے چاریں کہ اے تکنیک ء رنگ ء معنائے دگہ واجہ ء زانکارانی گوراچے انت۔ ارسطو تکنیک ء رد ء چو نہیں ایت ”تکنیک ہمار رهنبد انت چریشی ازم کاروتی بنگپ ء درا نگا ز ایت“۔ ۱

چو کہ بیانہ تکنیک، کسمانکی تکنیک، گپت ء گال ء تکنیک۔ ممتاز شیرین ء گوشگ ء ”آزمانک ء ساچگ ء ہمارنگ ء کہ نکان رنگ گپت ہما تکنیک انت“۔ ۲

تکنیک ہما چیز انت کہ آزمانک ء پکر ء جیرگ ء درج ء اول سرا کیت داں آزمانک وتی بزانت ء معنائے تہ ء گیشی بیار ایت۔ ٹالٹائے ء وتی روچ نامگ ء تہ ء نبشنگ ”درستاں چہ شر تریں تکنیک ہما انت کہ آزمانک نویس وتی جنڈ ء لیہاں چیر بدنت“۔ ۳

وہدے نبشتہ کاروتی لیہاں چیر بدنت گڈا ”ما“ یا ”من“ ء تکنیک ء کار مرزنہ کنت بزیاں گاریں بیان کنوک ء تکنیک ء کار مرد کنت پرچا کہ ہست ء آزیں بیان ء کار مردگ ء نبشتہ کاروتی لیہاں چیر دات نہ کنت کجام تکنیک شرانت ء کجام ہر اب انت اے اسل ء گول بنگپ ء کار دار ایت باز بر ء چو اوں بیت کہ کوہن ء نزویں بنگپے تکنیک ء منت ء جوان ء وانا ک بیت بلے اگاں بنگپ انچو جوان مہ بیت یا آئی ء اندر ء انسان ء نوکیں دا بے ء جیرگ ء چارگ مہ بیت تکنیک تری ہنچو جوان بہ بیت آسرے در نئیت بزیاں

ارزشتہ نہ گپت بلے زاناں اے گپ ہر خوری انت کہ نبشتہ کار بہ نندایت ءہمے گپ ء بہ جیڑایت کہ من ء کجام تکنیک کار مرد  
نگلی انت بلے اے گپ الم انت کہ کہہ پہ وت ء راھے شوہازایت داں آئی ء اندر ء معناء بزانت جوانی ء دیم ء بیا انت صدیق  
الرحمن قدوائی نہیں ایت ءتہ ء تکنیک اوں جیڑگی چیزے، تکنیک ء داب ء رنگ اگاں مارشتے ء نوکیں رنگے ء درشناگ ء  
کارمہ مدنٹ گڈ آسہ گوں وت ء نوکیں تکنیکے زیرایت ء کارایت کہ نوک اوں بیت ء کوھن اوں۔“ ۴

چرے دانک ء چہ سھرا بیت کہ آزمانک نویں شور نہ کنت ء نہ جیڑایت۔ ء تکنیکے دیم ء ایر نہ کنت ء آزمانک نہ نویں ایت بلکیں  
بُنگپ ء نکان وت تکنیک ء درگیجگ ء کمک کن انت، آزمانک نویں گوں سماوتی زہن ءتہ ء نکان ء یکجاہ کنت ء آئی ء رنگے ء بٹنگ ء  
آئی ء زہن بے سمائی ہما تکنیک ء کار مرد کنت کہ آئی ء لوٹ ء بُنگپ یا نکان کنت۔

منیھیال ء اُردو ءتہ ء داں روج ء مرچی اوں تکنیک ء ساڑا ء ستا ہما انت کہ ممتاز شیرین ء وتی کتاب ”معیار“ ءتہ ء کر تگ، کُش ء  
نگد کار دینگا اوں ہمیشی ءیک ء ٹکلیں چیزے سر پد بنت ہمے تکنیک ء توسیپ غوث بہار ء اے رنگ ء کر تگ۔

”تکنیک ء پرا تچ ء (Explain) اگاں آسانیں وڑے ء کنگ بہ لوٹاں گڈ اچہ اداء آسان تر نہ بیت کہ وھدے کسے نان پچگ لوٹ  
ایت گڈا آرا کلاں ساری ء آرت ء زلورت بیت کہ اے آرت ء نکان یا مواد گوش انت پدا نکان ء واد ء آپ ء گوں سرش ایت،  
تین، تنیک یا تا پگ ء تندور ء تچ ایت ءے کہ اے کار ء (سر تگ ء بگرداں پچگ ء) ”اسلوب“ گوش انت ء نان پچگ ء تیار بیگ ء  
پد آرا ”ھئیت“ گوشگ بیت آزمانک ء آئی ء ھئیت ءتہ ء ہما پرک انت کہ تینی، تا پگی، پُرانی یا تندوری نان ء نان ء جند ءتہ پرک  
انت بز اں نانی ء کُل نان انت بلے آ کہ گوں تین پچگ بیت آرا تینی ء گوں تا پگ پچگ بیت آرا تا پگی گوش انت بز اں ھئیت  
”شکل“ ء آزمانک ء جند ء نام انت ہمے رنگ ء کہ نان تینی، تا پگ، تندوری ء پُرانی ء ایند گہ ہمے رنگ ء آزمانک ہم تکنیک ء لحاظ ء  
بازوڑے بیت۔“ ۵

بیانوں ممتاز شیریں ء تکنیک ء ساڑا ء آئی ء گپاں چاریں ”تکنیک کی صحیح تعریف زرا مشکل ہے مواد، اسلوب اور ھئیت سے ایک  
علیحدہ صنف، فنکار مواد کو اسلوب سے ہم آہنگ کر کے اُسے ایک مخصوص طریقے سے منسکل کرتا ہے افسانے کی تعمیر میں  
جس طریقے سے مواد ڈھلتا جاتا ہے وہی تکنیک ہے میں ایک عام مثال سے زرا اسکی وضاحت کر دیتی ہوں مثلاً ایک برتن بنانے  
کے لئے سب سے پہلے مٹی کی ضرورت ہوتی ہے اسے خام مواد سمجھ لیجئے پھر اس میں سے رنگ ملایا جائیگا یہ اسلوب ہے پھر کار یگر  
مٹی اور رنگ کے اس مرکب کو اچھی طرح گوندھنا توڑنا، مروڑنا، دبانا کھینچنا کسی حصے کو گول کسی کو چوکور، کہیں سے لمبا کہیں سے

گہر اور مخصوص شکل پیدا ہونے تک اسی طرح ڈھلتا چلا جاتا ہے۔ تکنیک کے لئے یہ ایک موٹی سی مثال ہے اور آخر میں جو شکل پیدا ہوتی ہے اُسے ہئیت کہتے ہیں اور جو چیز بنتی ہے وہ افسانہ، ہئیت اور افسانے میں یہ فرق ہے کہ ہئیت مکمل شکل ہے اور افسانہ مکمل چیز ہے۔ بلے تکنیک و درشان رنگ دونیں گیشتریں و ہدء یکجاہ جنز انت۔ نوکیں زانتانی منت و دیم و آؤکیں رھبنداں کہ تکنیک و نام گپنگ آاسل و درشان رنگ و رم و شمار بنت چو کہ ہستی و ہب زانش و تب زانش و زانتاں تکنیک و تہ و بازیں گیشی یے آورتگ بلے ما ایشاں تکنیک گشت نہ کنیں پر چا کہ ہستی و ہب زانش، تب زانش ٹچکیں بیانیہ و تہ و اوں گون کپنت یاوت جیڑگی تکنیک و کارست تب زانشی گنو کے اوں بیت کنت بلے ہیال ریچ، وت جیڑگی، آزات تلازمہ ہیال، مونتاژ تکنیک انت تمثیل و فیبل درشان رنگ انت کہ چیزیں چہ تا مر و تب زانش و منت و دیم و اٹنگ انت و چندیں کو ہنیں کسہ و حکایتاں چہ زر تگیں انت من اے نبشتانک و تہ و سر جمیں آزمائک و گون بند و کیں ہر چیزے و سر اگپ جنگ و جھڈ گرتگ یک و اے ہاترا کہ باز بر و ما تھیم و پلاٹ و نیام و اوں تپاوت کرت نہ کنیں یا کسہ و اکیہ چتور جتا و گستا بنت زانت کت نہ کنیں پمیشکا من اے نبشتانک و تہ و ہرچی کہ فکشن و رد و ونگ دل و اتک کہ ایشاں رد و بند بدیاں داں نو در برے کہ آزمائک و رد و زانگ و واہگد ار بیت پہ آئی و اے نبشتانک و ہشونی یے بہ بیت۔ اے نبشتانک و اسلیں لوٹ و مراد ہمیش انت کہ تکنیکی پیچارے کنگ بہ بیت چریشی نہ ایوک ما آزمائک و معنا کرت کنیں بلکیں چریشی آاے آشنا اوں بنت کہ ہیال ریچ و سر ریلزم و نیام و تپاوت چون کنگ بیت بگندے اے نبشتانک و آبتارمہ بیت کہ من لوٹ اٹنگ پر چا کہ اشی و تہ و بلوچی آزمائکائی نمونگ منی دسر س و چہ دور انت و دومی منی گمان و چندیں انچیں تکنیکی کہ اے نبشتانک و تہ و نام گرگ بوتگ انت بلوچی و چوش آزمائکے منی دیم و تہ و گوستگ بلے دیمتر و اگاں ہدء رزا گون بوت یک برے پدا بلوچی آزمائکائی مسالاں گوں اے نبشتانک شے دیم و بیٹ و چندیں تکنیکی چہ و گیشن بزانت آسان کنگ بہ بیت۔ و کے نگدی رنگ و داب و اوں بہ جنت۔

آزمائک:- آزمائک و بندات نوزد می کرن و چہ امریکہ و بوتگ ہمو دادرستاں چہ پیسراشی و تہ و لبز انگی ارزشتے گپت۔ ”اے ازم و بن ہشت 1819 و واشنگٹن ارونگ و ”اسکیچ بک“ و چہ بوت چوناھی 1819 و چہ پیسرا گونڈیں گدار اوں نبیسگ بوتگ بلے درستاں چہ پیسرا ہمیشی و اے گپ مارا ت کہ آزمائک و لبز انک و رد انگی دروشم و تہ و آرگ بیت کنت، اشی و رھبند، و ڈ و پیم گشینیگ بیت کن انت، و اشی و یکتا و بے مسال کنگ بیت کنت، آئی و نز و آزمائک و لیکہ سوج و سر (واژ و نصیحت) آت بلکیں و شی و

لزت آت۔ آزمانک ۽ راجد پتر ۽ دومی مزنیں نام نیتھیل ہاتھارن ۽ 1804ء تا 1864ء ۽ گرگ بیت ایشی ۽ آزمانک ۽ سنگینے ازم کرت ۽ دیم ۽ آورت۔ ۷

ارونگ ۽ ہاتھارن اگاں چہ دیم ۽ انت بلے ایڈ گرایلن پو 1809ء تا 1849ء ۽ نوکیں آزمانک ۽ درستاں چہ اولی ۽ مستریں سو جکار منگ بیت پمیشکا کہ پو ۽ آزمانک ۽ ریس ۽ پریس ۽ سٹنگ ۽ ایشی ۽ لوٹ گیشینگ انت، گونڈ گرگ، جلو انا کی ایشانی وت ماوت ۽ نزکی ۽ ہوری ۽ گالبند ہائی ۽ دیم ۽ اورنگ انت، پو اول دگہ لیکہ ۽ مرادے ۽ چہ گین آزمانک ۽ چہ وشی ۽ لزت ۽ واہگد ارات۔ ۸

آزمانک زند ۽ چوناہیں اول پھناتے ۽، چا گردی، تب زانش یا سیاسی جبرگ ۽ میلے ۽ درانگا ۽ گوش آنت ایڈ گرایلن ۽ ہیال ۽ ”آزمانک ہما کہ گوش انت کہ گین ۽ چہ گین کلا کے ۽ تہ ۽ وانگ بہ بیت، ۽ سر جمیں کہ ۽ تہ ۽ یک اول چوشیں لبزے کش کنگ مہ بیت اگاں آ کہ ۽ کار ۽ مہ نیت یا کہ ۽ دیم ۽ مہ بارت ۽ سیادی یے ودی مہ کنت۔ ۹

انور سدید نہیں ایت ”آزمانک ۽ بچیک ۽ ”گونڈ“ ۽ سری short ۽ لبز نہ و شیں جاوے ودی کنت“ ہرچ تو سیپے اشی ۽ نوزومی کرن ۽ گیشینگ بوتگ چہ اشی ۽ مزنی گیشتر در ایت۔ ۱۰

چنچوف ۽ گونگ ۽ ”آزمانک ۽ نہ بند اتے بیت نہ آسرے“۔ ۱۱

تج وک گوش ایت کہ آزمانک اپس تاچی ۽ پیم ۽ انت آئی ۽ بند ات ۽ آسر ۽ مزنیں ارزشتے ہست۔ ڈکشنری آف ماڈرن کریمیکل ۽ رد ۽ ”آزمانک ہر ہوری انت کہ مسالی یے بہ بیت انجیں دنیایے کہ نزاتنگ، ایوک یک کارستے ۽ جبرگ ۽ واکیاتے ۽ سرا بہ اوشنتیت کہ چریشی مچی ۽ مرت ۽ ارشت شاہ گانی یے بیار انت۔ ۱۲

بزاں اگاں چہ آزمانک چو گندگ ۽ اے رنگ ۽ مہ بیت بلے ہر دیں کہ تو آئی ۽ بوانے آوتی اندر ۽ مزنیں دنیایے بد ایت، ہمے رنگ ۽ آزمانک ۽ ازم ۽ رد ۽ ”گونڈ گرگ“ ۽ معنایش نہ انت کہ کے لبز ۽ یکیں کارست ۽ منت ۽ کہ روان بکنت بلکیں ہمیش انت کہ کسانیں پرشت ۽ پورشے ۽ پزدر ۽ سر جمیں عہدے ۽ زوال گندگ ۽ بنیت۔

ایپک (Epic): ایپک اول کوہنیں کہ نے کہ اشی ۽ جنگ نامہ اول گوش انت ”ایلیڈ“ ۽ پیراڈائیز لاسٹ“ ہمے رد ۽ کاینیت، ایپک ۽ اندر ۽ واکیات رد ۽ بند گرنٹ ہر چنڈ کہ ایپک ۽ تہ ۽ ہیال ۽ کار مردی ۽ ہد نہ بیت پدا اول آ آجکہ کنت ۽ بازیں درے بوجیت، ایپک ۽ واکیات ۽ وتی مزنی یے بیت ہر دیں کہ انسان ہمے واکیاتاں گوں دیم پہ دیم بیت گڈا آئی ۽ مزنی ۽ تہ مزنی شانی یے کیت۔ وکٹورین ۽ عہد ۽ ایپک ۽ چہ راجی بنگاپانی کار گرگ بوتگ ۽ کلاسیکی تباہی نگد کاراں اشکی بھر کشتگ ۽ اے ہمے رنگ ۽

کار مرد کنگ کہ ایشی ءتہ ءزندمان یک ”کُلّے“ ء شکل ءدیم ءاتنگ بلے نوکیں دور ءتب ایش انت کہ ایپک ءتہ ءیک انچیں مردے ءرادیم ءآرگ بہ بیت کہ ایمنی ءزمانگ ءپہ وتی راج ءشون کارے ءکار ءبکت ءجنگ ءزمانگ ءوتی کرد ءپہ مزنی یے بہ گپت بلے تھنائیں مردے ءبستار ءاناں پر چاکہ ایپک یک مردے ءداستان نہ انت بلکیں سرجمیں زندمانی ءدرا نگازی ءکنت۔ ایپک ءتہ ءزام جن ءدلاورانی، جنگ ءسر مچاری، اشک ءمھر ءکسہ ءواکیات ءرد ءاشاں یکتاھیں۔ بستارے بیت۔ ۱۳ بلوچی ءتہ ءاے رنگیں شعر اسل ءواکیات ءکسہ انت کہ دراجیں شعر کنگ بوتگ انت ایشانی پڑد ءزمانگ ءعہد، تب ءمیل، ءر اجمی ارزشت ہر رنگ ءدرابنت آمرچی اوں آزمانگ ءنوکیں تجربت ءرد ءاتک کن انت۔ بلے آھاں ما ایپک گشت نہ کنیں۔

ھیال شاہگانی: ”اشکی ءرد ءلس ھیال ہمیش انت کہ وھدے کلاسیکی دور ءوت ءنز آورت گڈا مھلوک ءآئی ءنزا تلگکیں رھنداں چہ وت ءبندیک زانت۔ ہمیشی ءپسہ ءاشکی جوش ءجزگ سررتک انت کہ کسانیں وھدے ءسرجمیں دورے وتی کتے۔ لبزانک ءراجد پتر ءچو باز بر ءبوتگ پمیشکا زند ءراستیاں گوں دیم پہ دیم بوھگ کلاسیکی جنر ءتب ءوتی زات ءجند ءندر ءنز آھگ ءرا اشکی ءجنر نام دیگ بوت پدا اوں گواچن دوستی ءاشک تبی (Romanticism) یک ءدومی ءزڈنہ انت چو کہ ھیال کنگ بیت بلکیں چیز ءدوئیں دیم انت، راست نیسی ءبندگی، اوشت ءنہ جنزی ءپر وٹنگ ءآئی ءیک نوکیں ذیل ءبامے، ءرد ءبندے ءبٹنگ ءاشکی شاہگانی ءپیش داریت بلے وھدے ایشی ءلھڑا یر کپنت گڈا پدا گواچن نیسی ءنیمگ ءسپر کنت بلے آئی ءاے سپر کے جتا بیت بزاں اے دوئیں تب یک ءدومی ءمانگ ءھاترا Complimentary ءکار ءکن انت نہ کہ یک ءدومیک ءپروش دیگ ءرند ءانت۔

روسو ءاشکی ءباما آدم گوش انت آئی ءگوٹنگ انت انسان بندر ءبرم ءرد ءآزات پیداگ بوتگ بلے ہر جاہ زمزیلاں گوں بستگھے گوشتن ءاشکی ءبودشت زانگ بیت۔ اسل ءروسو اے دنیا ءزندانے سر پد بوتگ آئی ءنر ءانسان ءدل انچیں آزاتیں جاھے کہ اود ءانسان ءھیال ءآزاتی بے ڈنی زور ءوتی درا نگازی ءکنت، روسو گوٹیت کہ زانت مردم ءشر کنگ ءبدل ءچالاک کنت، روسو ءھیال لبزانک ءسراے رنگ ءکپنت کہ کلکاراں چاگردی جیرھانی بدل ءچاگرد ءوتی ارمان ءوابانی منت ءرد ءبند دیگ بنا کرت، اشکی ءسیالی انسان ءبے سمائی ءتب ءآئی ءجزگ ءمارشانی نہ کیشینتگیں رھند ءگوں بندوک انت پمیشکا دینگاشی ءآسری ساڑاے دیم ءنہ اتنگ بلے وھدے رومیانی گلام دانتگیں زمانگ ءفرانس ءکہ ملکی زبان ءسرکش ات گڈا ایشی ء”رومانا لنگوا“ ءنام دیگ بوت اے اُلس ءزبان ات ایشی ءتہ ءھرچ کسہ ءے کہ نیسیگ بوتگ ات آھاں ”رومان“ گوٹنگ بوت رند ء

”رومان“ سرچراہی کسٹھاں گوشتگ بوت انگلستان آے لبزء بندات ہدی کرن عیسوی نیام آے بوت آزمانگ آے لبز بے ارزشتی بے بستاری آدرشان آکار مرد بوتگ آت۔ لوگان پیرسل سمٹھ آگوشتگ آ”رومان“ آے لبز واژٹن آہر ڈر آؤلی رند آپہ لبزانگ آزم آکار مرد کنگ گوسٹے آٹیلر آاشی لبزانگ آرد آکار مرد کنگ۔ ۱۴

اوسر ڈٹی۔ اوسر ڈٹی لبزانٹ بے وڑیا بے زیل بوھگ آنت انگریزی بزانت بلد آتہ آاشی لبزانٹ اے رنگ آنت

(۱) ہما کہ عقلی رھنداں چہ دور آنت

(۲) نہ جڑا تگلیں، نہ کیشینگ آے بے رھندا

بلے کامیو، کافکا آانسکو آاشی لبزانٹ آچو کیشینگ آنت ”اوسر ڈھا چیز آنت کہ آئی آھچ لیکہ آمرادے مہ بیت“ ہما کس کہ وتی نیکراھی گت آگمان آچہ کسر بوتگ آھے سر پد بیت کہ آئی آے سر جمیں زندمانی آتہ لوٹ آے ہست نہ لیکہ آمرادے بز آا اوسر ڈٹی آگور جتگ۔ ۱۵

تہہ گرنچ: تہہ گرنچ آانچاھیں بزانت سھرائیں سورت، رڈ بند وڑ آہیم، درا نگازی آپہ رنگ آدروشمے الم پکار بیت چو کہ گپتانی مانت آکسہ وتی رنگ آگپت ہر جاہ آزم کہ کارستانی وت ماوت آے) Action سُرگ آجنزگ آلوٹاں پیلہ بکنت آکسمانگ گوشتگ بیت۔ آھے رنگ آدستونک آبند گرنچ چہ آئی آدوئیں بندانی از می رڈ بند آچہ درا بیت آھے رنگ آزمانگ آواں بند گرنچے بیت، ایشی آندر آبیانیہ آگپت کسہ آبیان کن آنت۔ ۱۶

ایشی آتہ آبازیں تکنیکے کار مرد بیت کہ نہ ایوک کسہ آلوٹاں پیلہ کن آنت بلکیں آئی آشر رنگی آواں گیشن کن آنت۔ اے زند آ کسانیں پھناتے آپدر آسھراکت اگاں ہمیشی آکے گیشن آپر کنگ بہ بیت گڈا ”گدار“ آدروشم آگپت چریشی آھے سھرا بیت کہ ہر لبزانگی تھرے آوتی گچینی بند گرنچے بیت۔

بودشتی: چوناھا بلوچی آپہ (Existentialism) ہستی بوھگ (Being) آلبز آکار مرد کن آنت بلے چو کہ اے ہب زانش آسل بنزہ جوھر آگوں بندوک آنت پرچا کہ اے آھے گوش آنت (سار تر آچہ آئی آسر آھب زانشکار) کہ پیسر آجون پیداگ بیت جوھر آماوتی وت سازاں بز آا آرند آکیت پیش آچہ انسان آگون نہ آنت، بز آا مارا ایوک پیداگ کنگ بیتگ مئے بھت آ نسیب پیسر آچہ نبشتگ کنگ نہ بوتگ ہرچی ماوت بہ لوٹیں وت آھما رنگ آکت کنیں پمیشکا من اے ”موجودیت“ آلبز آپہ بودشت کار مرد کرتگ کہ اگاں چہ سرجم آگسٹنلزم آمعنا نہ وت بلے گوں چہ آئی آانچو دور ہم نہ آنت چو کہ ما بلوچی آباز بر آ

گوشیں کہ پلانی تھی تہ بودشت نیست یا پلانی بے بودیں مردے، بگندے اے گالریج وتی تہ آدگہ اوں بازیں معنائے بدارایت بلے چریشی کے باز جو ہرے سپت اوں گون کپیت۔

”بیستی سدی و بودشتی (Existentialism) و جنزے سرکش ات، سرکشگ و نیمونانی بابت و وڑوڑیں گپ کن انت چو کہ یورپ و سیاسی، روزگاری جاوراں زہن و را بے جارات و بے تاہیر کرتگ ات۔ جسد دوستی و مردم و شرپ و بستار و راکم کرتگ ات۔ سائنسی دیروی و مردم و را مشینے جوڑ کرتگ ات آچی تہ درانہ بوت آئی و جنزے ارزشت گار و گم بوت۔ اولی میاں اُستمانی جنگ و آئی و مزنیں ہدے و مرگ، رنج و جنجالاں گوں دوچار کرتگ ات۔ مرگ و ارزانی و چہ آئی و دل و زندے بے ماناھی، بہت و زوراک، ہیر و کھر و ردے بازیں جُستے ودی بوت۔ ہمے رنگ و بیستی کرن و انسان بازیں تب زانشی جیڑھانی دیمپان بوتگ ات۔ ہدا و نیکرہا و ردے آئی و ستک پرشت و پرورش و آماج بوت، بیستی کرن و اے دور و تراں پال سارتر کہ فرانس و نندوک ات۔ بودشتی زانش و نوکیں دور و پچار کنوک زانگ بیت۔ آئی و بودشتی ہب زانش و نیکرہا و بستارے دیگ لوت ات۔ بلے اسل و اشی و بن و دود و ایر کنوک کر سیکار انت بلے بیستی سدی و سارتر و اے لیکہ و شنگ و پچار و ردے مزنیں بستارے گپت، بودشتی لبز انک و تہ و رنج بے و سی و نا ایتی و لبز باز گندگ و کاینٹ، رنج و درد و مارشت و نیمون ”ذمہ واری“ انت پرچا کہ مردم نہ ایوک وتی کرد و کارانی ذمہ واریت بلکیں درائیں انسانانی اگدھ اوں آئی و بڑے انت ذمہ واری و ہمے مارشت آئی و ”رنجیگ“ کنت ”بے و سی“ و بزانت ہمیش انت کہ بودشتی مردم و ہیال و ہدا نیست انت پمیشکا انسان و کوپگ و درائیں (شر و جوانیں) کارانی بار ایر انت ہمے گپ آئی و بے و سی انت پرچا کہ آہد و نیستی و وتی زات و اندر و ردے و چو شیں زاتے شوہاز کرت نہ کنت کہ گوں آئی و وت و ہمگر و رنج بکنت و آبادات و بابت و ہج نہ زانت و دومی و چو شیں ہستی یے آئی و ہسٹونی و نیست پمیشکا آوت و بیوس و ایوک سر پد بیت۔ بودشتی لیکہ و چہ فکش و اوں سان زرت چریشی میاں اُستمانی لبز انک و تہ سر سبزی و بزانت شاہگانی و بازیں درے پچ بوتگ اے رد و کافکار، کامیو۔ رلکے و دوستو فکسی و کہ و گدراں بودشتی جیڑھ و بازیں جُست دیم و آورتگ انت۔ ۱

یک نیمگے بودشتی لیکہ انسان و بے و سی و کورچات و دور انت دومی نیمگ و آئی و اے سکین و اوں دنت کہ و تسر و ستک بدار ہرچی کہ ہست آتوے۔ اے لیکہ و مرچیکگیں عہد و انسانانی جزگی نا ایتی و ایوکی و درشان و ردے مزنیں سنا ساچے دیم و آورتگ، بلوچی لبز انک و تہ و منیر احمد بادینی و درائیں کارست بودشتی انت یا و آ بے مانائی و دیمیان انت آہانی نز و زند و معنائیست یا آہاں وتی ہستی و زیان بوہگ و ترس انت آتوری آئی و آزمانک ”ہزار پاسانی شپے“ کارست ماسٹر احمد بہ بیت کہ ”بلے کہ ماہ بہ کپیت“ و بلال، یا

آئی نوکیں آزمانک ”دہشت“ (ماہتاک بلوچی ستمبر ۲۰۰۵ء) مسافرین کارست بہ بیت مسافرء (یا مہمان) ء درائنت ”چہ کن  
ئے زانگ ء، مردم ء چنکس کہ زانت ہمنکس وتارا گرتی یے ء دور دنت ء پریشان کنت“ -۱۸ (سارتر اے گپ ء چو بیان کنت،  
زیادھیں سماء زانت ہزا بے)۔

ہمے رد ء غنی پرواز ء ”زیاتیں رژن زیاتیں مسبت“ اوں بود شتی آزمائے، اے رنگیں تب مئے بازیں آزمانکاری گورادر بیت  
بلے منیر احمد بادی ہمی لیکہ ء تب ء آزمانکاری۔ آئی ء ہر کارست ء آزمائے ء ہمے رنگیں جاو ء، حیرتھ گون انت۔

پلاٹ: پلاٹ اوں واکیات ء تہ ء گون انت بزاں پلاٹ ء اندر ء اوں کسہ بیت بلے کسہ ء تہ ء یک دگہ چیزے اوں بیت نوں پلاٹ جوڑ  
بیت اشی ء راسبند گری سیالی یا نیمون ء آسر گوش انت اگاں چندیں و شیں واکیات یکجاہ کنگ بہ بیت گڈ کسہ و جوڑ بیت بلے پلاٹ نہ  
بیت، پلاٹ ء پھربوری انت کہ ہر واکیہ یک دگہ واکیات ء آسر بہ بیت ء چریشی نوکیں واکیاتے در بیت پلاٹ ء اے ازباب  
بزاں واکیات ء شنگی یا یک ء دو میگ ء چہ آرات نہ بنت ایشانی نیام ء راسبند گری سیادی یے بیت ء دومی رنگ ء چو گوشیں کہ بازیں  
واکیات یکجاہ بنت ء نکشے رد ء بند دینت اگاں پلاٹ ء واکیات ء تپاوت ء یک مسالے ء منت ء سہرا بکناں گڈ اجوانتر بیت اگاں من  
بگوشاں یک مردے مرتگ ء دور وچ ء پد آئی ء لوگی مرتگ گڈ اے کسہ ئے بیت پرچاکہ اداد و واکیات یکجاہ بوت انت۔ ایشانی  
وت مات چوشیں ابرمی سیادی یے نیست جن ء مرگ مرد ء مرگ ء آسر نہ انت بلکیں یک دگہ واکیاتے اگاں من بگوشاں کہ  
مردے مرت ء آئی ء مرگ ء رنج ء گم ء آئی ء جن ء زہر وارت ء وت ء کشت گڈ اداد پلاٹ ء سرکش ایت۔ ۱۹۔ پرچاکہ نوں اے  
دوینانی واکیات یک ء دو میگ ء گون دور نہ انت (در آمد نہ انت) بلکیں ایشانی ء نیام ء سیادی یے پیداگ بوتگ مرد ء مرگ سبب  
انت ء جن ء مرگ آسر، نوں اے شنگ ء گستاخیں نکشے جوڑ بوتگ انت بلے پلاٹ ء جوانی ہمیش انت کہ وانگ ء وهد ء وانوک کہ  
آرنگ ء پگر ء انت آسر اے رنگ ء مہ بیت چو کہ نعمت اللہ ء ”زندات پہ ہزار جنجال“ انت۔ وانوک سر جمیں کسہ ء اندر ء وازدار ء  
شریں مردے گمان کن انت نہ آئی ء نیمگ ء پہ جنک ء چارگ ء اشارگے ہست نہ دگہ نزیکی یے بلے ہے کہ جنک ء نان ء ورگ ء  
بارت کہ اے وهدی آئی ء لوگ واجہ نادراہ جاہ ء تھت ء باھوٹ انت ہمے سھت ء زار ء پریات کنان ء بیرھ کنت ادد ء وانوک دو معنا  
کش انت یاو جنین وازدار ء دست جنک ء بے ننگ گرتگ یا مرد ء مرگ ء ہال ء گپتگ“ اے یک ہسابے ء پلاٹ ء شری ء جوانی  
یے۔



پیراہل: (Parable)۔ پیراہل اوں کسھی تھرے۔ اے رنگیں کسہ گندگ ء تچک ء سادگین انت بلے وتی اندر ء زریں معناء ء بزانتے دارانت چوشیں کسہ مزن ء گچینی لیکہ ء ء ہاتر انسیگ بنت چو کہ فارسی ء مثنوی معنوی ء بازیں پنت ء کسہ، ء سعیدی ء بوستان ء لچہ کر تگیں کسہ، ء اردو ء وصال العاشقین ”ہمے زات ء لچہ کر تگیں کسہ انت، ہمے رنگ ء ”جاتک کسہ“ کہ گو تم ء بازیں بوتنے ء گوں بندوک انت یا آواگون ء رد ء کاینت پیراہل تمیشلی کسہانی چارگ ء جنت ہمے رنگ ء Animis ء لیکہ اوں پیراہل ء بہرے ہیال کنگ بیت چوناہا پیراہل جناوارانی کسہاں گوں ہمے رنگ ء یک انت کہ دوہینانی نیام ء کھلکے ء رندگ گران انت۔ پدا اوں کسہانی اے دوہیں زاتانی بکنی لیکہ ہمیش انت کہ شر ء ہراب ء تجربت ء چہ گوز ء چیزے در بہ بر انسانیکلو پیڈیا بر ٹینک ء ہساب ء اشانی تپاوت اے رنگ ء انت کہ جناوارانی کسہانی تہ ء مارگ، کرد ء پد کرد بلکین جبرگ اوں جناواراں گوں بندوک کنگ بہ بنت چو کہ جناور (در چک ء دار، مرگ ء رستر ہوار انت) لس مھلوک ء دپ ء دوت ماوت ء گپ ء تران کن انت۔ گریوانت ء کند انت، شادھی ء مرگ ء درانگازی ء کن انت بلکین چو انساناں داناھی ء عاقلی ء اوں ٹونک ء گالاں کن انت۔ ۲۰

مئے کوہنیں یا گیدی کسہانی تہ ء اے ترز ء کسہہ بازانت چو کہ ”حسن سول“ ء گیدی کسہ انت کہ آکثرئے گوں نوک مدینہ ء سناگ لوٹیت بلکین باز بر ء ہمے مرگ ء در چک پہ انسان ء رھشونی ء بستار ء گرنٹ، بلوچی ء بازیں کوہنیں کسہانی تہ ء کوہ ء جنگل، دریا کو رگپ جن انت راہ ء سوج دینت ہما کہ چہ منزل ء گسر بوتگ انت یا کسے ء شوہاز ء انت۔

تھیم (Theme): تھیم پلاٹ ء آزمانک ء کالب ء تہ ء انت کہ اشاں چہ جتانگ نہ بیت ”تھیم آزمانک ء یک زرگے آزمانک ء گینتق

ء گیوار نہ انت، بنگپ نہ انت بلکین بنگپ ء چیریں راستی انت کہ آئی ء وانوک آزمانک ء منت ء شوہاز کنت۔ ۲۱  
آزمانک ء ہما بکنی ہیال یا گمان چریشی آزمانک نبیگ ء جبرگ ودی بیت تھیم انت یا تھیم گوٹنگ بیت ء تھیم ء ہمے ہتنگیں (بزاں کلکار کہ آئی ء دیم ء بارت ء شاہگان کنگ بہ لوٹیت) شکل پلاٹ انت چو کہ نسیم دشتی ء ”بیر“ انت کہ وتی بنگپ ء ہساب ء کوہنیں جیڑھے آئی ء زرگ ء دیم ء آورتگ ء بنگپ ء چہ ہمے معنائتنگ ءے کہ ”ورنا گوں ورناء جڑیت، ورناء گوں پیرین ء گڈیت، یا اے رنگیں سوروتی پڑدر ء جنسی چست ء ایر گیشتر دیم ء کارنت۔ تھیم اشی ء اے رنگ ء اوں درابیت کہ بدنی شد ذات ء زیارت نہ چاربت۔

تمثیل ” (Allegory): تمثیل کسہ ء دگہ رنگے کہ دولبزانی سرابندوک انت Allas ء بزانت ”دومی“ ء Algoria ء بزانت ”گوٹگی“ بزاں چہ یک گپے ء چہ دومی گپ ء کٹنگ یادگہ بزانتے ء زیرگ، تمثیل ء کارست بن اسل ء دومی کارست ء جھگیر

بیت۔ اشیء اندرء ہما بزانت نہ بیت (بزاں آبزانت کہ سربرء انت یا گیشتر در ابیت) کہ گندگ ء کیت، اشیء ز اندرء حساب ء  
چیرء دگہ بزانتے بیت۔ ہمیشکا ایلگری ء رادر ا جیں چہرے گوشگ بیتگ۔ ۲۲  
فکشن ء حساب ء کارستاں آزمانکانی پیم ء اناں بلکیں ideas ء رنگ ء دیم ء کاریت، تمثیل ء اندرء ہما مردمانی کہ گپ ء باوست  
بیت آیوک ہیالانی جھگیری ء کن انت بدن ملکہ بیت، دل بادشاھے، چم آئی ء نگھبان بنت۔ دست آئی ء پاسدار، تمثیل سھراء  
چیریں گپے ء رار است ء رد کنگ ء پھ نسیگ بیت۔ اگان تمثیل ہمے رنگ ء نسیگ بہ بیت کہ گپ ء چیر دیگ بہ بیت ء بیان کنگ  
بہ بیت یا گپے ء رار دیار است کنگ مہ بیت گڈا آئی ء فکشن ء رد ء آرگ ردی یے، وھدے تمثیل ء تب فکشن ء نسیگ ء بہ بیت گڈا  
Parable بیت۔

تہی وت گپی: ”تہی وت گپی تکنیک ء تہ ء ہیالاں چونبشناک درانکاگ ء بدل چو کارست بیان کنگ بیت، انچو گمان بیت گوشے کسے  
گپ ء انت بلے اسل ء آگپ چہ آئی ء تہ ء بوھگ ء انت، تی وت گپی ء تہ ء راسند گری نزکی ء سیادی نہ بیت۔ ۲۳  
بلوچی ء اے تکنیک ء چیزیں آزمانک نسیگ بوتگ چو کہ اے آرداد ء ”دریادیم ء پیدا ک انت ء“ ”کاشال“ غنی پرواز ء پونس  
حسین ء گوراواں اے تکنیک در ابیت۔

تھناگشی: تھناگشی ء بابت ء شمس الرحمن فاروقی ء گوشگ انت ”کہ ہیال چو کنٹری پش کنگ بنت۔ ہمیشی ء راتھناگشی گوشنت، اشیء  
تہ ء گپے ء چہ پد دگہ گپے کنگ، اشیء کار ایش انت کہ کسہ ء تہ ء ہرچی کہ پیسے بوتگ یا ہرچی بوھگی انت آئی ء بابت ء وتی ہیال  
درشان کنگی انت“۔ ۲۴ اے رد ء بلوچی ء حنیف شریف ء ”مھر ء نام ء آزمانکے“ ء ”بنام“ دلگوش کر زنت۔

چیدگ نبیسی: ”سمبل ء لبز Symbol یونانی لبز Symbolon چہ در کپتگ اے لبزوت دو جتا ہیں لبز انت Sym ء  
Bolon اولی لبز ء معنا ”یکجاھی یا ہمراہ، ء دومی ء“ ”دوردا تگیں“۔ اے رنگ ء سمبل ء بزانت چیزے ء ٹکڑے ہما کہ آئی ء دومی ٹکڑے  
گوں ہو ار کنگ بہ بیت گڈا آ اسل بزانت ء زندگ کنت یا ترانگ ء پرین ایت، اسل یونانی بزانت ء اے چوش کار مرد بوتگ کہ  
دو ٹک چیزے چو کہ (لٹ یا ژر) ء پروش انت ء پداھے دوئیں (ٹکراں ٹکانی نیام ء یک شورے) ء پجار زانگ بیتگ چریشی ہمے  
زانگبیت کہ پیسے چیدگ ء رانشان ء بزانت ء زیرگ بوتگ چوناھاواں چیدگ ء وھدے کچنگیں (گیشنتگیں) بزانتے ء کار مرد  
کنگ بہ بیت گڈا آ چیدگی بزانت ء چہ ہو رک بیت ء نشان ء بستار ء کیت ء اوشتیت، چو کہ داس ء کڈینگ ء نشان اشتراکی رھندے  
نیمگ ء گمان ء برنت ہمے رنگ ء ”صلیب“ مھتر عیسیٰ یا عیسانیت ء نیمگ ء بارت، ”نوک“ اسلام ء ”لٹ“ مھتر موسیٰ ء جھلگیری ء

کنت بزاں اے ڈرائیں چیدگ نشانانی وڑوڑیں دروشم انت۔ چیدگ ء نشان ء تپاوت ژونگ ء اے رنگ ء گیشیننگ ”نشان اسل چیز بدل یا جھگیر انت بلے چیدگ چریش ء چہ کے شاہگانی ترانت آ انچیں اندری تے ء درشان کنت کہ آئی ء سرجم ء معنا کنگ ء دیم ء آرگ نہ بیت، نشان راستیں چیزے ء نیمگ ء اشارگ کنت بلے چیدگ ء بزانت ء در باز پتچ ء پراہ بیت، ء اے بنی آدم ء تب زانشت ء اول جھگیری ء کنت۔ صہبا وحید نبیس ایت۔“ ۲۵

وہدے لبزے ء گوں نوکیں بزانت ء دنیاے ء گوں سازگ بہ بیت گڈا چیدگ ودی بیت، بلے اے کار ء ایوک ہما کلکار کرت کنت کہ آئی ء تہ ء ساساچی بودشتے بہ بیت چوناہا ہمالبز کہ سک باز کار مرد بوتگ آ اول یک زمانگے چیدگے بوتگ بلے چہ بازیں کار مردگ ء آئی ء چیدگی بستار ہلاس بوتگ آنوں نشان ء اشارگے جوڑ بوتگ ہمیشی ء پدا چیدگی بستار ء سرکنگ ء پہ مز نیں سا چشکارے پکار بیت بلوچی ء نوکیں آزمانک ء تب اگاں چہ کے باز چیدگی آزمانک ء نیمگ شنگ بلے دنیا چیدگی آزمانک نبیسگ نہ بوتگ بیدے چہر ء شبینی آزمانکاں، نوکیں آزمانک ء گیشتر چہر ء شبینی تجربت کرتگ، چو کہ منیر احمد بادینی ء ”مرگانی بال“ غنی پرواز ء ”کپودر باریں کجاشت“ ناگمان ء ”گوات“ ء چندیں دگہ آزمانک ہسے رد ء شمار بنت۔

داستان: اے انچیں کسے ءے کہ اشی ء تہ ء بازیں کسھانی بہر ء ونڈ ہست ء ہوار انت۔ داستان کہ دیمتر ء جنزرات گڈا اشی ء گدار ء رنگ گپت۔ داستان ء بزہ ء چمگ لیجنڈ ء اساطیر ء گوشگ بوتگ ”دنیا ء درائیں مکانی داستان وتی ہد ء سمیسر، زندنیادانی چاگرد ء چُست ء ایراں ابید کارستانی کرد ء کارانی یکرنگی ہر جاہ درابنت چو کہ داستانانی کمک ء اشک ء مھر ء جہزگ ء درشان، آہو ء پشت ء شہزادگ ء تچک ء وتی راہ ء چہ گسر بوہگ دانائیں مردے ء آئی ء رھشونی کنگ جون ء بدل بوہگ ء اندگہ، اے دراہ ہمیشی ء دراکن انت کہ بازیں داستانانی بنگی گوناپ یکمین انت تپاوت ایوک کسہ ء درانگازی ء ہزار ررنگی انت، داستانانی انسان ء گوست ء ہما دور ء آدینک انت کہ وہدے آگیا بان ء ات ء آئی ء وسیلہ شکار ات۔ داستان ء اندر ء جیرٹگ ء ہیال جنگل ء عہد ء انسان ء پگر ء ہیال ات۔ گوش انت داستانانی کسہ ء ہما وھدی سرکش ات وہدے درچک بڑگ بوت انت ء دیوال ردان بوت انت، درچکانی بڑگ انسان ء چہ ابرم ء جتا بوہگ ء اشارگ ات۔

داستان بنگپ ء حساب ء چارزات ء تہ ء بھر بیت

۱۔ سرچاری ء داستان

۲۔ اشک ء مھر ء داستان

۳۔ جناور و مرغال کارستے رنگ و رجننگ و مردم گرمی سکینے دیگ

۴۔ عقل و چہ برزترین داستان“ - ۲۶

بلوچی لہزانک و اولی و دومی زات و داستان شریں رنگے و درابنت۔

رومانس: ”رومانس اول کسہ و زاتے رومانس و لہزرومن زبان و چہ در کپتنگ اشی و کوھنیں فرانسسیسی زبان و رومانس Romans و کوھنیں لاطینی زبان و رومانکا Romanice گوشت اے کسہ سر مچاری و جنگولانی کرد و کاراں بیان کن انت۔ کرناں چہ اے کسہ رو ایرندی دنیا و دوست کنگ بو تگ انت ایشانی تہ و زند و رھبنداں چہ جتا و اکیا تانی گپ بیت مروچاں ہمیشی و داستان و رنگ گوشت۔ ہیلن آف ٹرائے و جنگ، کنگ آر تھر و سکندر اعظم، راج و پتری جنگی چست و ایر و اند کہ راجہ پتری و اکیات و رھبنت و اے در اھیناں Romance Cycles of و نام دیگ بیت۔ رومانس انچیں شعری و ردا کنی در شانے کہ اشی و تہ و استک و نیکراہ، اشک و مھر، جنگ و نیادانی کرد و کار درابنت۔ ۲۷

سرریلیزم (Surrealism): سرریلیزم بت کشی ازم و بھرے کہ لہزانک و سنا ساچگ و کار گرگ بو تگ سرریلیزم و بنزھ و اڈا (دادایت) ازم انت کہ بت کشی مکتب و پگرے ایشی و بن ہشت ترین تازارا (tristazara) و ایر کر تگ داد ازم و لیکہ در انیں مردم گرمی، شوک و رھبندانی پروشگ ات داد ازم و مٹوک ازم و ردا و یگی تیں حیالانی تالان کنوک انتت حزب اللہ نہیں ایت۔ ”را سبند گرمی و پھمگ و رھبنداں چہ آزات آھاں شراب جاہ و وتی دیوان لوٹا نیت انت، بازاری آ بدست جاھاں برھنگی و گوں ناچ کرت، مردم گرمی پشتت جت و کوھنیں یا بر جاھیں تب و شوک و سر املند و مسکر اکت“ ۲۸ ہمے رنگیں بے وڑ و بے معنائیں درس و چہ سوریلستاں کوھنیں ازم و چاگرد و چہ دشتی داشت، داد ازم و چرے نہ و شیں کاراں چہ آھانی لوٹوکانی دل و کینگ و جزگے و سرکش ات و آچہ اشی و جتا بوت و نوکیں پگر و مکتبے و بن ہشت اش ایر کرت، جتا بو و کانی تہ و آندرے برٹین و نام درستاں چہ سرانت، سرریلیزم و گپ و ایر کنوکانی تہ و دانے و اوں نام گرگ بیت و سرریلیزم و چندیں چیز ٹھکسیر و کسمانکانی تہ و اوں شوہاز کنگ بو تگ سرریلیزم ایوک داد ازم و پد کرد و چہ یازد و چہ دیم و نہ اتنگ بلکیں اشی و پزدر و فر ایڈ و بے سمائی، ہیگل و ہیالی لیکہ و مارکس و سیاسی پگر اوں ہوار انتت ”سرریلیزم و بن ہشت 1924 و ایر بو تگ۔ آندرے برٹین و وتی کار رھندے شنگ کر تگ۔ سورریلیزم و زیباھی و لیکہ چندیں ایش انت

در آمدی: بزاں ازم و تہ و دیوانگی و بازیں چیزے ہوار کنگ داں گواچن نیسی و نوکیں لیکہ و دابے دیم و آرگ بہ بیت

ڈنی رھبند: بزاں دنیا یوتی ارواہ ء تہ ء انجیئیں باھندی شورے پیداگ کنگ کہ وتی تھنائیں ارزشتے بداریت، اسل ء سر ر نیلزم ء سھرائیں گواچن ء سماء چہ ڈن در کپگ ء جھد کر تگ بزاں راستی ء چہ دور یک دگہ راستی یے پیش دارگ ء شوہاز پمیشکا سر ر نیلزم ء ازم کار بے سمائی ء بے راسبند گری رھبند ء کار بند بیت، سر ر نیلزم ء پچار ء زانگ ء چہ چندیں ردیم ء کاراں داں لس وانوکے ء دل ء ایٹی ء نکشے جوڑ بہ بیت۔

☆۔ آسمان یک سیاھیں تھنگے کہ آئی ء گوات گوں جادو دم پہ سھت کور کنت

☆۔ اے زمستان ء موسم ء گلاب ء پل نیل انت، جنگل شیشگ نیگ انت

☆۔ من چہ در چک ء جست گپت کہ دنیگا اوں آئی ء گورا سھریں مٹیگ (Ribbon) ہست۔ ۲۹

بلوچی لبز انک ء تہ شعر کے نوکیں بت ء گوں دیم شنگ بلے ردانک ء تہ ء دنیگا چوشیں گچینی تجربت نہ بوتگ، بلے نوکیں آزمانکانی زبان ء درانگازی ء تہ ء سر ر نیلزم ء ہمے داب ء رنگ درابت کہ کے باز چہ گواچن نبیسی ء چہ دیمتر انت۔ بلے نوکیں لپہ ء تہ ء سر ر نیلزم ء شریں وڈے ء تجربت بوتگ چو کہ مئے گورا دنیگا ردانک ء وتی چوشیں بستارے پیداگ نہ کر تگ کہ آئی ء رد ء ہر تجربت منگ ء زیرگ بہ بیت بلے یک ء دو انجیئیں نو سیندھ کہ آھانی ہر نوکیں آزمانکے ء تہ ء ہمے سر ر نیلزم ء زبان ء رد ء درگت ء راستی چہ دیم ء گو زگ ء بن رھبند ء پروشنگ ء کسانیں برمشے درابت۔

فیبل (Fable): اوں کسہ ء کوھنیں زاتے ”چوناھا اشی ء کسہ Tale ء تمیشل ء ہواریں رنگ گوش انت اشی ء تہ ء مرگ ء جناورانی مک ء داستانے گو شنگ ء بیان کنگ بیت برے برے اے کسھانی اندر ء انچاھیں کارست اوں کارکن انت ء باز برے نہ دیستگیں شکسے ء انسانے کن انت دیم ء کارنت۔ ۳۰

فلش بیک: نوکیں آزمانک نویساں وھد ء سمیراں سر کنگ ء پہ فلش بیک تکنیک ء مک زرتگ۔ اے رنگیں آزمانکانی تہ ء کارست یکیں وھد ء گوست، مرچیک ء باندا ت ء سپر ء کنت وھدے آزمانک نہیں مرچیک ء چہ زیک (گوست) ء نیمگ ء سپر بکنت گڈا فلش بیک (Flash Back) ء تکنیک Flash Forward ء اگاں مروچی ء چہ باندا ت ء نیمگ ء بروت گڈا فلش فارورڈ گو شنگ بیت بلوچی ء تہ ء فلش بیک ء تکنیک کار مرد بوتگ بلے فلش فارورڈ ء تکنیک ء تجربت نہ بوتگ، فلش بیک ء رد ء مراد ساحر ء ”گریں ساھگ“ ء شیر محمد مری ء ”گنوک“ ء مسال ء دات کنیں۔

اے ردءِ آزمائش نوپس مرچیک ء و اکیات ء کارستانی کو ہنیں یا تاں گوں بندوک کنت ء اے رنگ ء بیان کنت کہ مرچیک ء اندر ء بیت ء گوست ء کجام اول و اکیہ ءے ء سر بیت یا آزمائش باندات ء و اکیات ء نیمگ ء ایوک اشارگ کنت، اے رنگ ء مرچیک ء باندات ء و اکیات تاں نزیکی ء سیادی ء بر جاہ دارگ ء پھد ء جاہ ء بندیک نہ بیت۔

فلش بیک ء تکنیک کسہ ء تہ ء اے رنگ ء بیان بنت

۱۔ گوست ء چہ مرچیک ء نیمگ ء آھگ

۲۔ و اکیات ء نیام ء گوستکیں و اکیات ء ناگتیں بیان۔

۳۔ گوستکیں و اکیات بیان و بنت بلے وت گپی ء کمک ء ہمے گمان بہ بیت کہ گوشے اے مرچیکیں و اکیات ء گپ انت۔

۴۔ کسہ نہیں کارستانی باتن ء سپر کنت

چندیں دگہ ذات ء رنگ ایش انت۔

۱۔ گوست ء اکس ء بت ہمے رنگ ء پیش دارگ بہ بیت کہ کوردیم بوتگیں نکش یک ء نکلیں اکس و انوک ء زہن ء ایر بیت یا جاہ بکنت۔

۲۔ و اکیات ء گیشیں درانگازی ء بدل ء گوست ء دومی و اکیات ء بیان کنگ بزاں مرچیک ء چہ گوست ء گوست ء چہ مرچیک ء نیمگ ء جنزگ۔

۳۔ گوست ء مرچیک ء نیام ء کشفے رنگ (بزاں ہدے بہ بیت)

گواچن نبیسی: گواچن ء زانگ ء (Cause and Effect) ء لیکہ بنھشت ء کنت کہ چیزے ء و اکیاتے ء یا جاوے ء سر کشگ ء رد ء سکتیں جواز ء نیون ء دیم آرگ ہرنوری زانت۔ دو چیز یا و اکیات ء نیام ء درانہ بوؤکیں، نہ دیستگیں سیادی ء شوہازگ ء یا آھانی نیام ء راسبندگری سیادی یے ایر کنگ راستی ء گواچن گوشگ بیت۔

لبزانک ء تہ ء گواچن نبیسی اشکی ء کلاسیکی لیکہ ء نہ منی ء چہ بنا بوتگ میاں اُستمانی لبزانک ء اشی ء امر کساس یکسد ء نیم سال بیت ”اے لبز (La. Realism) فرانس ء کار مرد بوتگ چریشی پد جر منی ء پدا یورپ ء اے جنز ء سرکش ات اے جنز ء گوں ہواریں مردمانی لیکہ ہمیش ات کہ ازم کار ء وتی چپ ء چاگرد ء ہمر و چیکیں و اکیات ء چاگرد۔ ء وتی زمانگ ء سیاسی جاواریں گوں بندوک بوھگ لوٹیت۔ ء وتی نبشنانکائی تہ ء اے و اکیات ء جاوہمے رنگ ء کہ ہست انت درانگازگ لوٹنت۔ ۳۱

جے اے کڈن ء گواچن نبیسی ء یا Realism ء گیشن ء گواراے رنگ ء کنگ، ”بندر ء ماں لبزانک ء گواچن نبیسی زند ء درشانی ء گوش انت، گواچن نبیسی ء تہ ء ہچ چیز ء راجیر ء اندیمیں لبزیاں گوں پیش کنگ نہ لوٹیت۔ ۳۲

ممتاز شیرین گوشت۔ ”گواچن نبیسی ء بزانت الیش نہ انت کہ ہرچی دیم ء گوزیت یا گوزگ ء انت آئی ء ہمارنگ ء درشان بہ کنیں تری آنہ و شیں ہالے (رپورٹ) پرچامہ بیت ہال ء ازم ء تہ ء ہمے تپاوت انت کہ ازم کاری چیز ء ساساچ ء پہ واکیات ء کچین ء رد ء بند ء، ء گوشنگ ء وڑ ء پیم ء مز نہیں ارزشتے ہست۔ ۳۳

چرے گپ ء چہ اے گپ درابیت کہ گواچن ء واکیات ء نیام ء تپاوت ہرنوری انت اگاں اشناںاں ہور ء تھور کنگ بہ بیت گڈا گواچن نبیسی ء ہال ء تپاوت ہلاس بیت۔ یک واکیات ہمارنگ ء ہست درشان کنگ بہ بیت واکیات نبیسی انت و ہدے ایٹی ء ازم کاری درشان ء تہ ء یک و ہدے ء ہیال ء گمان ء بھرے گون بہ بیت گواچن نبیسی ء رد ء کیت گواچن نبیسی ایوک واکیات ء نشان ء چیزانی درشانی نہ انت اے کار ء بت کشتے جوانی ء کرت کت۔

گواچن نبیسی ء نام ء آزمانک ء ایوک واکیات، نشان ء کارستانی ہما اسلیں سورت کشی گوشتگ ازمی لوٹاں چہ سرگوز بوہگ انت (بزاں مازم سمیراں چہ دور گوشتگیں) بلوچی آزمانک ء اے کسانیں سیر ء گیشتریں آزمانک نویس گواچن نبیسی انت آگیشتر وتی نزیک گور ء سیاسی ء روزگاری، سور و سانگ ء ہمے رنگیں چاگردی جیڑھاں بیان کنگ ء جھد ء کن انت، کوہنیں نویسنده گواچن نبیسی ء ایوک نہ و شیں حالے سرپد نہ بنت بلکین زبان ء درشان ہیال ء ازم ء اوں ہیال ء کن انت بلے ہما کہ گواچن نبیسی ء یک لیکہ ءے ء بیان ء چیزے تہلیگ کنگ ء کمک ء کارگرت آزمانک ء بدل ء ہال ء واکیات نبیسیگ ء انت۔ گواچن نبیسی ایوک چاگردی نہ انت بلکین تب زانشی ء سیاسی جیڑھ ء بنگپ اوں اے رد ء کابنت۔

لیجنڈ ” (Legend): اوں کسہ ء زاتے کہ نامداریں مردمانی کسہ ء نام اشی ء دیگ بوتگ اے کسہ نیم راجہ پتری رنگ ء بوتگ انت۔ راستی ء اے کسہانی ہنہشت راجہ پتر ء چہ گیشن ہما دوراں گوں بندوک انتت کہ آہانی پاسدار راجے ء مردم انتت کہ یک پدرتچے ء چہ دومی پدرتچے ء راسر بوتگ انتت اے کسہانی اندر ء پاکیں ہستی ء بزرگیں دیندار ء مزناں شانیں زندنیاد ء کارستانی جاور ء واکیات مان انتت۔ دیھ ء بلاہانی کسہ ء اے رنگیں کسہانی لوٹیکین انت بلے اثنانی تہ ء کارستانی تپاوتے ہست ات پرچا کہ اثنانی کارست جتاہیں نکاں گوں بندوک انتت چو کہ دیوی، دیوتا ہدا ء درجگ ء سر بوتگ انتت بلکین اے جتاہیں جاگاہ ء

ہندانی انتت، دیھ ء بلاھانی کسہ راستیں نہ انتت بلے اشانی نامداریں مردمانی کسہ یک نہ یک رنگے ء گوں راستی ء بندوک  
انتت۔ ۳۴

لغویت: (بے مانائی) پگرے اول، تے اوں پگرے حساب ء اے ہمے سٹک ءھیال ء نام انت کہ مرو چیگیں دنیادیں جاھے نندگ  
ادء بیت نہ کنت اشی ء بن ہشت ناشری ء سر ایرانت ء بنی ادم اوں چہ تب ء ناشرے چہ آئی ء ہیر ء اُمیت کشگ نہ بیت۔ انسان ہمے  
جاوے سرانت کہ ہچ چوشیں ہستی بے آئی ء چریشی ء ر کینت نہ کنت بلکیں باز انسانانی تب وتی جون ء پت ء پیر کی نیونانی سبب ء  
آھانی تہ ء ناہیتی سرکش ایت کہ ایوک زند ء تھاریں دیم ء گندانت بس، ء ہمے تھاری ء ناہیتی آھاں تے ء بکش ایت ڈاکٹرسی اے  
قادر اے رد ء چو گو شیت۔

”بے مانائی ء لیکہ چہ سار تر ء زانت ء بزھ ء چہ در کپتنگ سار تر گوش ایت کہ ہستی بے دلیل ء بے سبب انت (ہستی ء بستار نیست) ء  
چو اوں گوش ایت کہ انسان یک پوچیں جبرگے۔ کامیو گو شیت کہ اے دنیا بے معنانت اشی ء بزانت ایش نہ انت کہ دنیا و تسر ء  
وت بے معنانت بلکیں ہمیش انت کہ کسے کا زما س ء سازگ ء نیون ء شوہاز بکنت (بزاں اے دنیا پرچی جوڑ بوتگ) گڈا آئی ء  
سازگ ء ہچ معنائے دست نہ کپیت، دنیا اے سر جمیں انسانی شوہاز ء پتہ ء ایوک گوں بے تواری ء دنت۔ اے بے مانائی سئے  
رنگاں چہ در ابیت اولی کدرت ء بے کماری بلکیں زلم ء زور اکی انت، کدرت ء رھبند نہ ایوک مردم گرمی ء پے بازیں جنجالے  
کارنت بلکیں بازیں رنگے ء زور اکی اوں کن انت دومی انسانی زند ء ہلاسی ء مرگ کہ بے وڑ ء بے معنائیں رنگے ء کئیت سیسی چیز  
کیں حساب (Rutine) انت ہماروچ ء ہما شپ انت، بے مانائی ء دنیا ء نہ ہدا ہست نہ کدر، بے مانائی داں ہما و ہدا براجاہ بیت  
داں آئی ء دیم ء سر جھل کنگ نہ بیت نوں بے مانائی ہلا س بیت، وت کشی بے مانائی ء چہ مچک انت یاگی بوھگ ء اندر ء زند ء معنا  
ہست۔ ۳۵

اے یاگی بوھگ در اسل ء بھت ء گوں جنگ ء باھندے، مئے نوکیں آزمانک ء اندر ء اے تب ء میل یک نایک رنگے ء در ابیت،  
کارستانی وتی محرماں گوں نادوستی، چہ آھاں بیزار بوھگ ء مچک، کیں شپ ء روچاں چہ دمبرگ ”اشکن“ ء ”بے موچین دریا“  
اے آرداد ء دگوش کر زانت۔

مونتاژ (Montage): اے باسکوپنی تکنیکے اشی ء پیش دارگ ء دور ہندانت



اولی ہمیش انت کہ جاہ بدل کنگ نہ بنت کہ ایوک وهد پیش وارگ بیت کہ جنزگ ء انت چو کہ اے آرداد ء ”بزین ساہگے ات ء تہ ء کارست گوں وتی سنگتے ء نشنگ ء آئی ء الم ءے پیش دارگ ء انت کہ جاہے ء آئی ء پیرک ء اکس درابیت اگاں چہ آھے اکس ء چارگ ء انت بلے آئی ءھیالاں ہے پیرک ء زند بند ات ء آسر بوہان انت الم ء بندگ ء گوں آزمانک ہلاں بیت۔

”یک زمانگے ءھیال یاواکیاتاں چہ دومی زمانگ ءھیال ءواکیاتانی سراکھی درانگ بیت۔ دومی رنگ ء ایوک جاہ بدل بیت ء یکیں وهد ء بازین ندرگے پیش دارگ بیت، بزاں واکیات ءھیال بازین جاگہانی انت بلے زمانگ یکین انت۔ ۳۶

متھ (Myth) : کہہ ءیک زاتے متھ یونانی زبانی ء لہزے کہ مائی تھوس ء گوں بندوک انت کہ ایشی ء لس بزات ہماگپ ء تران یا بیان کہ زبان ء گوئنگ بوئگ ء دیم ء آرگ بوئگ بزاں کہہ، اسل ء اے دیھ ء بلاہانی کسہانی اندر ء دیوتاہانی کرد ء کمال بیان بنت بلکیں اے بیان ء درانگازی ء بنداتی زمانگ ء نیکراہ ء جاہ گپنگ ات۔

مانگیگی : مانگیگی آزمانک چوگندگ ء چیدگی آزمانک ء چہ جتاھیال نہ کنگ ء گیشتریں مردم کوہنیں آزمانک ء چہ جتاہیں آزمانک ء چیدگی ء مانگیگی آزمانک ء گلبند ء گوں بندوک کن انت کہ راست نہ انت پرچاکہ چوش کنگ ء چہ لس وانوک ء زہن ء چیدگی ء مانگیگی آزمانک ء ڈیل ء ڈال وت ماوت ء ہوار تھوار بنت چریشی آاے دوئیں رنگ ء آزمانکی نیام ء کشکے رست نہ کنت، مانگیگی آزمانک ء بابت ءھے گوش انت کہ اشی ء اندر ء سکتیں واکیاتے ء بدل ء، گمان،ھیال ء مارشت ء اول سر ء بستارے دیگ بیت۔ راسبندگری رھبند، دری گند ء چار، ء تجکیں درانگاری داب ء بدل ء لچہ کاری واپ ء درشان ء گوں کارگرگ بیت چریشی ابید اشی ء تہ ء مدام بت ء جاہ بت ء پشت یا ساہگے کنگ ء سازگ بیت ہمیشکا مانگیگی آزمانک ء تہ ء کارست ء جندیک ساہگے ء پیم ء نہ دیستگیں جاہے ء بیت، ء کارستانی نام اوں مانگیشتگ ء اڈا نگیں بنت چو کہ ”آ“ ”اپ“ ”ب“ جنین، مردین، بچک، جنک ء اندگے یک مردے ء بیان کنگ ء بدل ء آئی ء ہستی ء یکتاھی پیش کنگ بیت۔

”کوہنیں آزمانکی سرہال مدام بنجاھیھیال ء اندر ء چہ پیداک بیت بلے مانگیگی آزمانک ء تہ ء بنجاھیھیال آیینکیں بتے ء گلام بیت ہج رنگ ء اشی ء سرہال بکنی پھنات یا بنجاھی نکتے ء جھگیری ء نہ کنت چو کہ ”ملاپا تو ء گوات“ برق ء تار ء سرا نشنگیں ایوکیں جنک، درچک ء گوں اڈا نگیں پتنگ۔ ۳۷

مئے آزمائک تہ ایوک ہمے سر حال کے باز مانگیگی ء چارگ ء جنت اندر ء آ بیانیہ انت ”بزائ Event ء واکیات ء منت ء جنزایت چرے سالاں چہ مانگیگی ء بیانیہ ء وڑ ء پیم درابت۔ (۱) آئی ء دروازگ تچ کت ء تہ ء پترات (۲) کچک ء سرکت ء پیشی دپ ء کت۔ ۳۸

بلے مانگیگی ایوک مارشتاں درانگازایت اشی ء اندر ء جنز ء سرگ کم بیت چو کہ آسمان پرشتگانی میتگ انت۔ جمبر چو کر پاس اود ء درابت، دل بازارے نہ انت بزیں جنگے۔ البت سر حال ء در ء اے رنگین نمونگ درابت، ”شپ منی قبر ء ساہگ ء“ ”گوں من انگلیں بازار“ ”شہر ء سرا بلیں کپودر“۔

واقعہ درواقعہ: واقعہ ء بیان، بیانیہ ء کوہنیں رھبند ء تھرے، جاتک کتھانی تہ ء مہا تما بدھ یک واکیہ ءے ء گیشینگ ء اندگہ واقعاتاں دیم ء کارایت ء درشانیت اے تکنیک داستانانی تہ ء اوں درابت اے تکنیک ء تہ ء بازیں رنگ ء زاتے ء کسہ گوشگ بنت، برے برے نبشتہ کار کوہنیں متنے ء راد ء کوہنیں متن ء بزانت ہمیش انت کہ درویشانی، بزرگ ء پیغمبرانی کسہ گون کپنت) زیرایت ء نوکیں جاور ء جیڈھاں گون بندوک کنت، چو کہ اے آرداد ”حسن سول“ ء کوہنیں متن زرتگ ء مرچیکیں حسن سول ء آزمائک نبشتگ ء کدی داستانانی واکیاتاں زیرایت ء واکیہ در واکیہ ء تکنیک ء کار مرد کنت، اے رنگیں کتھانی تہ ء یک کسہ ءے ء چہ دومی کسہ بنا بیت بزائ یک کسہ ءے ء آسر کنگ ء پہ اندگہ کسانیں کسہ بیان کنگ بنت داں آھر ء اسل کسہ وتی منزل ء سر بہ بیت۔

واکیہ در واکیہ ء تکنیک آزمائک ء تہ ء اے رنگ ء کار مرد بیت۔

۱۔ ”بجاہمی بنگپ ء ارزشت ء گیشینگ ء اندگہ کسھاں آرگ ء گوشگ بیت کہ آھانی بنگپ بجاہمی بنگپ ء گوں الم دپ کپنت۔ اے رنگیں کسہ ہموداکہ بنا بوتگ ہموداکیت ء پدا آسر بیت۔

۲۔ آزمائک ء بجاہمی بنگپ ء گیشینگ ء یا آئی ء دیم ء برگ ء پہ گیشیں واکیاتانی درانگازی واکیہ در واکیہ ء دومی تکنیک انت اے تکنیک ء تہ ء بجاہمی بنگپ ء رند ء آوکیں بنگپ ء سیادی گندگ ء نزدیک نہ بنت بلے اے واکیاتانی انچیں سیالی یے الم بیت کہ چو بر مش ء آپینکے ء آزمائک ء بن تلاں گردش کنت۔ ۳۹

ھیال رتیج: ہیال رتیج ء گالبد نامداریں زانندگ ء ہب زانشتکار ولیم جیمس ء دیم ء آورتگ، وت ولیم جیمس ہیال رتیج ء در ء چو گوش ایت۔

۱- ”ہمک زہنی تب، ذاتی سماء بھرے

۲- ذاتی سماء گوں بند و کیں درائیں زہنی جاور، ہر و ہد بدل بیان بنت۔

۳- ذاتی سماء درج ہر وڑے بر جاہ مانیت۔ ۴۰

ھیال رتیچے تہ و ہدے جاہ و روان ہلاس بیت، زہنی جیڑگ و منت و ہیال رتیچے درانگازی و گوست، مرچیک و باندا تہ ہدے سیمسر پرشت و بے معنابت دماغ اڈ کر تگیں ہمک بت و الس چو آپ و تچیت۔ شمس الرحمن و گوشنگ انت کہ ہیال رتیچے تہ و ہیال بن رھبند و از مندگ نہ بیت (بُن رھبند پرشت) و ہدے انسان و زہن پرشت و پروش و دیمپان بیت گڈا آ و ہدی ہوش و (یاداشت) ہرچے مارشتے و ہیالے بیت آزمانک نویس ہمے ہیال و مارشتانی ہمے شنگ و شنگی و ہارنگ و نبیس ایت گڈا ما آئی و ہیال رتیچے گو شیں، عبد السلام و نبشتگ کہ ”ھیال رتیچے و نماز و سراوشنگ و و ہدے زانیں ۴۱ (بزاں اشی و ارزانی و ماہما و ہدی زانیں و ہدے نماز و سراوشنگ و دوستاں بندیں) پرچا کہ کسے گوں سماء ہوش یا نیت کنت کہ گوست و یا تاں دل و بیار ایت گڈا اشی و ہیال رتیچے نہ گو شیں۔ مئے زہن و بے سمائی ہرچ و اکیاتے گوست و سرکش ایت یا کارشتانی ہیال و مارشتانی کمک و مئے سرا کایت ہمایاں نبیسگ و دیم و آرگ ہیال رتیچے گو شنگ بیت بلکیں ہیال رتیچے و کارست گوست، مرچیک و باندا تہ و روانت و کایت بزاں سہیں زمانگ و زہنی سپر و کنت، اشی و تکنیک اے رنگ و اوں دیم و آرگ بنت تچکیں و ت گپی مدام ایو کیں کارست و چہ بیت نبشتہ کاروت توک و دور نہ کنت کارست و توتی ذہن و درانگازی ت دومی و ت گپ ”آ“ و رنگ و بیت ایشی و درائیں کاراں و ت نبشتہ کارے و چند کنت ”آزات تلازمہ ہیال Free Association و ہیال رتیچے و باز بر و ہور و ہوار کنگ بیت اگاں چہ اشانی بزانت و معنای و تپاوت و زانگ ہر ووری انت

آزات تلازمہ ہیال یک چیزے و یا ہیا لے و چہ جنز گیتگیں اندگہ ہیلانی نیمگ و پیش گامی کنت۔ ۴۲

چریشی ہمے معنادر کیت کہ آزات تلازمہ ہیال و تکنیک انچو نندگ نندگ و دل و کیت چو کہ لپے کاری تہ و اء ”آمد“ و گال بند انت اے یک ہسابے و آزمانک تہ و آمد و تکنیکے کہ آھر و گوں اھکی و آسر بیت۔ ایوک لبزانی سر ہمیں رنگاں گوں دیم و روان کنت و ہدے کہ ہیال رتیچے گوست، مرچیک و باندا تہ و بستگیں تجربے و دستگرگ و جھد و کنگ و دیم و روان بیت۔ روایر نندی لبز انک و ہیال رتیچے تب پہ فلشن و جوانی یے بوت چریشی و کار مرزی و ازم کار آزاتی و گوں اندر و در و اوژناگ و سوب مند بوتگ اے تکنیک و ور جینا و ولف و جیمس جو ائس و برزیاں برتگ و سر کرتگ، بلوچی آزمانک و انچکیں امرے نہ انت کہ آ تکنیک و رد و

انچوباز تکنیکانی تجربتاں چہ سر بار بہ بیت ء پداھیال رتیچ ء تکنیک ء ایوک زانندگیں نبشته کارے گوں جوانی ء کار مردکت کنت۔ ء  
دومی بلوچ چاگردانیک ء اے تکنیک ء بار ء سگ ات نہ کنت پرچا کہھیال رتیچ ء سر باری ء وهد ء آئی ء دپ ء باز نہ و شیں گپ ء زاہ ء  
بد در کیت، البت دی متر ء الم اے تکنیک ء چہ کار گرگ بیت اگاں یک برے چرے تکنیک ء چہ در کپتنگیں اندگہ زبانانی سسا ساج  
وانگ بہ بنت داں اے تکنیک ء رپک ء راه ہیال کنگ بہ بنت۔

لبز	بزانت
اشکیھیال شاہگانی	رومان خیال آفرینی
اشکی	رومانی
ابر م	فطرت
بودشت	جوہر
بودشتی	وجودیت، موجودیت
بے زیل	بے آہنگ، بے سُر ا
بوتن	جنم
بُن دود	بنیاد
بُنگپ	موضوع
باسکوپ	سینما
بت کشی	عکس کاری، مصوری
پژدر	پس منظر
پدر تیچ	نسل
تہہ گر نیچ	ھدیت
تامر	فلم
تب زانش	نفسیات

جنز	تحریک
جون	جسم
جھگیر	نمائندہ
جسد دوستی	مادہ پرستی
چیدگ نبیسی	علامت نبیسی
چہر	استعارہ
درا نگاز	اظہار
درشان داب	اسلوب
روزگاری	معاشی
راسبندگر	منطق
راسبندگری	منطقی
ریس پریس	تجزیہ و تبصرہ
رد	جملہ
زیباھی	جمالیات
زریں معنا	جہلانک، گہرا مطلب
ساچشت	تخلیق
سساساچ	تخلیق
سان	اثر
ستک	عقیدہ، یقین
سوجکار	اُستاد
سما	شعور

ذوق	شوڪ
فیصلہ	شور
ساخت	کالب
کردار	کارست
آئین	کارہند
اصطلاح	گالریچ
اصطلاح	گالہند
مکالمہ، ڈائلاگ	گُپت
ناول	گدار
اختصار	گونڈگرگ
حقیقت نگاری	گواچن نبیسی
اجتماعی	مچّی
بقاء	مانگ
تجربیدی	مانگیشگ
اخلاقیات	مردم گری
مواد	نکان
خودکلامی	وت جیڑگی
خودکلامی	وت گپی
فلسفہ	ہب زانش
وجود	ہستی
ضروری، الہی	ہرہدری

یکتا  
یاگی  
منفرد، بے مثال  
باغی

سرشون (References)

- ۱۔ ممتاز احمد خان، ڈاکٹر، آزادی کے بعد اردو ناول ہیئت، اسالیب اور رجحانات، 1997، انجمن ترقی اردو، کراچی، تا کدیم 35
- ۲۔ ممتاز شیرین، معیار 1963 نیا ادارہ، لاہور، تا کدیم 41
- ۳۔ رحیل صدیقی، انتظار حسین کے افسانوں میں بیانیہ کی مختلف طرز گزاریاں، "شب خون، الہ آباد 2002 تا کدیم 54
- ۴۔ ماہتاک بلوچی، کوئٹہ، (آزماک تا کدیم) 1993
- ۵۔ ممتاز شیرین، معیار، تا کدیم 42
- ۶۔ خان نگہت ریحانہ، اردو مختصر افسانہ فنی و تکنیکی مطالعہ، 1989 کلاسیکل پرنٹرز، دہلی، تا کدیم 21، 20
- ۷۔ پدا ہمیش
- ۸۔ پدا ہمیش تا کدیم 21
- ۹۔ قزلباش، سلیم آغا، ڈاکٹر، جدید اردو افسانے کے رجحانات، 2000، انجمن ترقی اردو، کراچی، تا کدیم 72
- ۱۰۔ پدا ہمیش، تا کدیم 74
- ۱۱۔ پدا ہمیش
- ۱۲۔ پدا ہمیش تا کدیم 79
- ۱۳۔ پدا ہمیش، تا کدیم 40
- ۱۴۔ پدا ہمیش تا کدیم 123، 124
- ۱۵۔ رضی محبتی روزنامہ جسار (ادبی صفحہ) کراچی 21 مارچ 2004
- ۱۶۔ خان، ممتاز احمد، آزادی کے بعد اردو ناول ہیئت، اسالیب رجحانات، تا کدیم 26، 25
- ۱۷۔ قزلباش، سلیم آغا، ڈاکٹر، جدید اردو افسانے کے رجحانات، تا کدیم 36، 35
- ۱۸۔ بادی مینیر احمد، "دہشت" ماہتاک بلوچی ستمبر، 2005
- ۱۹۔ فاروقی، شمس الرحمن، افسانے کی حمایت میں، 2004، شہر زاد کراچی، تا کدیم 63، 62
- ۲۰۔ قزلباش، سلیم آغا، ڈاکٹر، جدید اردو افسانے کے رجحانات، تا کدیم 32، 31
- ۲۱۔ سکندر احمد، "افسانے کے قواعد، ماہنامہ شب خون، الہ آباد، 2005 تا کدیم 10، 11

- ۲۲۔ قزلباش، سلیم آغاز ڈاکٹر، جدید اردو افسانے کے رجحانات، تادمیم 36، 37
- ۲۳۔ رحیل صدیقی، انتظار حسین کے افسانوں میں بیانیہ کی مختلف طرز گزاریاں، تادمیم ۶۱-۶۰
- ۲۴۔ پدا ہمیش، تادمیم ۶۰
- ۲۵۔ قزلباش، سلیم آغاز ڈاکٹر، جدید اردو افسانے کے رجحانات، تادمیم 62، 63
- ۲۶۔ پدا ہمیش، تادمیم، 339، 340
- ۲۷۔ پدا ہمیش، تادمیم، 63، 62
- ۲۸۔ پدا ہمیش، تادمیم، 38، 39
- ۲۹۔ پدا ہمیش، تادمیم، 385، 386، 387
- ۳۰۔ پدا ہمیش، تادمیم، 396، 399
- ۳۱۔ پدا ہمیش، تادمیم، 32، 33
- ۳۲۔ پدا ہمیش، تادمیم 145، 146،
- ۳۳۔ پدا ہمیش، تادمیم، 145، 146
- ۳۴۔ پدا ہمیش، تادمیم، 35، 36
- ۳۵۔ پدا ہمیش، تادمیم، 405، 406
- ۳۶۔ رحیل صدیقی، انتظار حسین کے افسانوں میں بیانیہ کی مختلف طرز گزاریاں، تادمیم 21
- ۳۷۔ قزلباش، سلیم آغاز ڈاکٹر، جدید اردو افسانے کے رجحانات، تادمیم 369، 370
- ۳۸۔ فاروقی، شمس الرحمن، افسانے کی حمایت میں تادمیم، 194، 195
- ۳۹۔ رحیل صدیقی، انتظار حسین کے افسانوں میں بیانیہ کی مختلف طرز گزاریاں، تادمیم 56
- ۴۰۔ قزلباش، سلیم آغاز ڈاکٹر، جدید اردو افسانے کے رجحانات، تادمیم 209، 208
- ۴۱۔ رحیل صدیقی، انتظار حسین کے افسانوں میں بیانیہ کی مختلف طرز گزاریاں، تادمیم 21
- ۴۲۔ قزلباش، سلیم آغاز ڈاکٹر، جدید اردو افسانے کے رجحانات، تادمیم، 208، 209